

Vrednovanje zbirke visokoškolske knjižnice pomoću metode usporedbe (check-list method) s popisima ispitne literature

Petr Balog, Kornelija; Bugarski, Marija

Source / Izvornik: **Libellarium : časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova, 2015, 7, 253 - 265**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.15291/libellarium.v7i2.205>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:074692>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-26**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Vrednovanje zbirke visokoškolske knjižnice pomoću metode usporedbe (*check-list method*) s popisima ispitne literature

Kornelija Petr Balog, kpetr@ffos.hr

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za informacijske znanosti

Marija Bugarski, marybugarski@gmail.com

Gradska knjižnica Vukovar

Libellarium, VII, 2 (2014): 253 - 265.

UDK:027.7: 021:025.2(497.5)

<http://dx.doi.org/10.15291/libellarium.v7i2.205>

Stručni rad

Sažetak

Cilj je ovoga rada vrednovati kvalitetu zbirke iz područja knjižnične i informacijske znanosti Knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek te njezinu usklađenost s nastavnim planom i programom studija Informatologije Odsjeka za informacijske znanosti istog Fakulteta. Kvaliteta zbirke mjerena je metodom usporedbe (*checklist method*) s popisima obavezne i izborne literature Odsjeka za informacijske znanosti u akad. god. 2011./2012. Istraživanje je pokazalo da Knjižnica ne posjeduje 30,8% naslova s popisa literature. 33,9% naslova dostupno je u Knjižnici, 28,5% besplatni su elektronički izvori, a 6,8% naslova studentima je dostupno putem odsječnog *Moodlea*. Istraživanje daje podatke o naslovima koje Knjižnica posjeduje i onima koje ne posjeduje. Međutim istraživanje ne pravi razliku između naslova na popisima obavezne i onih s popisa izborne literature. Rezultati ovog istraživanja mogu poslužiti Knjižnici Filozofskog fakulteta Osijek kao smjernica za naslove koji se trebaju pribaviti u najskorijoj budućnosti. U Hrvatskoj je vrlo malo studija koje analiziraju kvalitetu knjižničnih zbirki, a ovo je jedan od prvih radova koji detaljno analizira i propitkuje jednu zbirku u okviru visokoškolskih knjižnica osječkog Sveučilišta. Rad nastoji pridonijeti razumijevanju kvalitete knjižničnih zbirki u hrvatskom visokoškolskom okruženju.

KLJUČNE RIJEČI: visokoškolske knjižnice, knjižnične zbirke, kvaliteta, metoda usporedbe (*checklist method*), Filozofski fakultet Osijek.

1. Uvod

Vrednovanje knjižničnih zbirki vezano je uz određivanje jakih i slabih strana zbirki knjižnične građe na temelju unutarnje vrijednosti te građe. Međutim na nekakvoj široj razini taj termin uključuje propitkivanje stupnja do kojeg knjižnična zbirka podržava i eventualno proširuje poslanje i ciljeve same knjižnice kao ustanove te u kojoj mjeri uspijeva zadovoljiti informacijske potrebe korisnika (Van Fleet 2001). Ako se vrednovanje zbirke provodi redovito, knjižnica će biti u stanju identificirati nedostatke zbirke, dobiti uvid u povijesnu dubinu i ažurnost zbirke te se fokusirati na pojedine aspekte te zbirke (Agee 2005, 92). Za sve školske knjižnice, pa tako i visokoškolske, izuzetno je važno da knjižnična zbirka prati nastavni plan i program.

U području angloameričkog knjižničarstva postoji jako velik broj radova na temu knjižničnih zbirki. Taj je broj toliko velik da je Nisonger (1992, 2003) sastavio vrlo temeljitu i opširnu anotiranu bibliografiju u kojoj je dao kvalitetne kritičke prikaze radova vezanih uz knjižnične zbirke, posebice s naglaskom na vrednovanje i upravljanje tim zbirkama. U Hrvatskoj je, nažalost, situacija posve drugačija. Doduše postoji izuzetno velik broj radova na temu zavičajnih zbirki te njihova čuvanja i zaštite u kontekstu čuvanja hrvatske baštine (vidi primjerice Krnčević i Miše 2013, Tošić-Grlac 2010, Knežević 2012, Šojat-Bikić 2011) međutim malo je onih na temu vrednovanja zbirki. Naše pretraživanje hrvatskih knjižničarskih stručnih radova rezultiralo je samo trima relevantnim člancima koji nude opise projekata na temu vrednovanja knjižničnih zbirki: najstariji rad govori o metodologiji istraživanja kvalitete visokoškolskih zbirki (Dragija i Aparac-Jelušić 2000), drugi problematizira primjenu modela CONSPECTUS na knjižnične zbirke u Hrvatskoj (Majstorović i Ivić 2011), dok treći rad donosi rezultate vrednovanja zbirke knjižnične i informacijske znanosti Knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek pomoću metode citatne analize (Faletar Tanacković, Junušić i Faletar 2013). Budući da noviji svjetski trendovi naglašavaju istraživanja manjeg opsega koja se bave određenim istraživačkim pitanjima (Skaggs 2006, 14), ovaj rad donosi rezultate vrednovanja zbirke knjižnične i informacijske znanosti Knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek pomoću metode usporedbe s popisima obavezne literature (*checklist method*).

2. Strategije za vrednovanje zbirke: metoda usporedbe (*checklist method*)

Postoji nekoliko temeljnih načina vrednovanja knjižničnih zbirki. Način vrednovanja svakako ovisi o prirodi podataka, fokusu na tehniku te učinku ili području prosudbe. Literatura opisuje dva glavna područja vrednovanja (Evans i Saponaro 2005, 318 – 319): metodu vrednovanja zbirke te metodu vrednovanja korištenja zbirke. Kod vrednovanja koje je usmjereno prema korištenju i korisnicima procjenjuje se koliko uspješno knjižnična zbirka uspijeva zadovoljiti potrebe korisnika. Metode su prikupljanja podataka za tu vrstu vrednovanja raznolike i uključuju analizu cirkulacije,

mišljenja korisnika, analizu međuknjižnične posudbe i citatnu analizu. Područje vrednovanja zbirke uključuje metodu usporedbe (*checklist*), mišljenje stručnjaka, statističke usporedbe zbirki u različitim ustanovama te standarde za veličinu zbirke. Upravo je to područje bilo odabrano za vrednovanje u ovom radu i to metodom usporedbe (*checklist*). Zanimljivo je da postoje razmimoilaženja u mišljenjima autora o tome koje metode vrednovanja pripadaju kojem području, pa tako Agee (2005, 93) smatra da područje vrednovanja zbirke (ili procjenu predmetnog obuhvata, kako ga on naziva) obuhvaća, uz metodu usporedbe (*checklist*), i metodu citatne analize te metodu analize zahtjeva za međuknjižničnom posudbom koje Evans i Saponaro svrstavaju u područje korištenja.

Osim tih dvaju glavnih područja vrednovanja knjižnične zbirke Agee (2005, 93) spominje još i fizičku procjenu zbirke koja uključuje informacije o knjižničnoj građi poput stanja građe (primjerice kvaliteta i stanje uveza i knjižnog bloka), datum izdavanja, jezik, broj dubleta i sl. Prema G. E. Gormanu (2003, 82) dva su ključna čimbenika za fizičko vrednovanje zbirke: ljudski rad i ljudska procjena. Fizičko vrednovanje zbirke zahtijeva fizički rad knjižničara, međutim ono također zahtijeva i knjižničarevu procjenu o fizičkom stanju građe, ali i o njezinu sadržaju.

2.1. Metoda usporedbe (*checklist method*)

Prema Comer (1981, 26) metoda usporedbe jedna je od najstarijih i najtradicionalnijih načina vrednovanja knjižnične zbirke. Kod te se metode vrši usporedba knjižnične zbirke s nekim od standardnih popisa bibliografskih jedinica iz tog predmetnog/stručnog područja, odnosno popisi se uspoređuju sa zapisima u knjižničnom katalogu (ranije je to bio katalog na listićima, a danas je to najčešće javno dostupan računalni katalog ili OPAC). U svome priručniku na temu vrednovanja zbirki Barbara Lockett (1989, 6) navodi petnaest mogućih popisa za korištenje metode usporedbe kojima, među ostalim, pripadaju popisi obavezne i izborne literature, katalozi nakladnika, popisi best-selera, popisi knjižničnih fondova velikih i značajnih knjižnica itd. U SAD-u primjerice postoji niz priručnika namijenjenih visokoškolskim knjižnicama općenito ili izrađenih za određeno predmetno područje koji su u osnovi preporučne liste najkvalitetnijih i najrelevantnijih naslova (naravno, prema prosudbi onih koji su ih sastavili!) koje bi knjižnice trebale posjedovati, odnosno kojima bi se trebale voditi prilikom nabave građe (usp. Voigt 1967, Association 1988, Sylvie 2004). Vrlo često te liste nude i kalkulaciju troškova za nabavu cijele zbirke ili samo nekih njezinih dijelova (Brandon i Hill 1985, 176).

Postoji mnogo prednosti te metode: jednostavna je za primjenu, fleksibilna te primjenjiva na sve vrste knjižnica (Comer 1981, 27). Međutim uz tu su metodu vezani i neki nedostaci - nedostatak je primjerice (pogrešna) pretpostavka da je moguće napraviti definitivan i dovršen popis svih 'dobrih knjiga' za neko područje (Lundin 1989, 107). Is-

tovremeno, mnogi standardni popisi koji su napravljeni za neko područje ili disciplinu u obzir ne uzimaju naslove iz nekog drugog područja, odnosno discipline (Nisonger 2008, 5). Pored toga toj se metodi prigovara i da su popisi vrlo često nasumični i subjektivne prirode (Comer 1981, 27; Lundin 1989, 107), da ti popisi vrlo brzo zastarijevaju, da popisi ne uspijevaju uvijek zadovoljiti jedinstvene potrebe knjižnice koja radi vrednovanje (Comer 1981, 27), da knjižnica naprosto evidentira postojanje naslova u svojoj zbirci ne propitkujući kvalitetu sadržaja, a na standardnim se popisima ponekad nađu i naslovi loše kvalitete (Evans i Saponaro 2005, 320), ali i da knjižnica može posjedovati jedinice građe koje su kvalitetnije od onih na popisu, a naslovi na standardnom popisu nemaju nikada jednaku vrijednost odnosno težinu (Nisonger 2008, 5). Jedan je od važnijih prigovora toj metodi činjenica da je taj pristup u osnovi bio razvijen s ciljem testiranja vlasništva u tradicionalnom knjižničnom modelu poslovanja i u obzir ne uzima jedinice građe do kojih je knjižnica došla putem međuknjižnične posudbe ili elektroničkim licencijama (isto 2008, 5).

Pored preporučnih bibliografija kod vrednovanja zbirke visokoškolskih knjižnica pristup usporedbe dopušta i uspoređivanje knjižnične zbirke s planom predavanja te popisima obavezne i izborne literature na određenom visokom učilištu. Plan predavanja i popisi literature daju u osnovi vrlo konkretnu pretpostavku korisničkih iščekivanja od knjižnica visokih učilišta (Lockett 1989, 6; Agee 2005, 94).

3. Istraživanje

Ovaj rad donosi rezultate projekta vrednovanja zbirke knjižnične i informacijske znanosti Knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek. Cilj je ovoga istraživanja bio istražiti stupanj do kojeg zbirka knjižnične i informacijske znanosti Knjižnice zadovoljava potrebe studenata informatologije, odnosno u kojem stupnju ta zbirka prati nastavne potrebe Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Osijek. Prilikom istraživanja krenuli smo od pretpostavke da zbirka knjižnične i informacijske znanosti ne zadovoljava potrebe studenata informatologije pri Filozofskom fakultetu Osijek. Istraživanje je provedeno tijekom 2012. godine.

To je istraživanje bilo i dodatno motivirano činjenicom da sve visokoškolske knjižnice u Hrvatskoj moraju proći proces vanjskog vrednovanja kao dio procesa akreditacije nastavnih programa pri tom visokom učilištu. Naime od 2007. godine Agencija za znanost i visoko obrazovanje (AZVO) u Republici Hrvatskoj provodi vanjsko vrednovanje kvalitete nastavne i znanstvene aktivnosti visokoškolskih ustanova u Republici Hrvatskoj. To vrednovanje kvalitete provodi se sustavno i periodički i njime se provjerava jesu li sve aktivnosti određenog visokog učilišta učinkovite te u skladu s nacionalnim standardima te Standardima i smjernicama za osiguravanje kvalitete na europskom prostoru visokog obrazovanja (takozvani ESG-standardi) (Standardi 2008). Prilikom postupka vrednovanja kvalitete visokog učilišta vrednuju se razni segmenti poput

nastavne i znanstvene djelatnosti, suradnje s gospodarstvom i sl. Jedan je od segmenata koji se također vrednuje i kvaliteta knjižničnih usluga i zbirki. Kada se govori o knjižničnim zbirkama, treba imati na umu jednu važnu preporuku Agencije za znanost i visoko obrazovanje – naime Agencija je propisala da knjižnična zbirka mora podržavati nastavne aktivnosti visokog učilišta ne samo sadržajem zbirke nego i dovoljnim brojem primjeraka pojedinih naslova. Pri tome se Agencija držala postavki propisanih u dokumentu Standardi i smjernice razvoja i uvođenja najbolje prakse u visokoškolskim knjižnicama u Republici Hrvatskoj (Hrvatsko knjižnično vijeće 2008). Tako je knjižnica obavezna imati minimalno 20% primjeraka od broja upisanih studenata na određeni kolegij za sve naslove na popisu obavezne literature (Agencija 2010). To znači da ako neki kolegij upiše 40 studenata, tada knjižnica treba posjedovati 8 primjeraka svakog naslova s popisa obavezne literature za taj kolegij; međutim tamo gdje je broj studenata 100, knjižnica bi za svaki naslov trebala nabaviti 20 primjeraka. Dakako, ta odredba izuzetno je problematična za brojne knjižnice, i to iz nekoliko razloga: primjerice na popisima literature često se nalaze naslovi koji su rasprodani i više ih nije moguće nabaviti. Osim toga nastavnici znaju iz godine u godinu mijenjati naslove na popisima obavezne literature te nabava 20% primjeraka proteklih godina za naslove koji su uklonjeni s popisa opterećuje zbirku. Ujedno, knjižnica nema dovoljno sredstava za nabavu naslova koji nisu na popisima obavezne literature, ali su potrebni za znanstveno–nastavni rad. U našim uvjetima knjižnice nastoje udovoljiti tom zahtjevu, no to je doista često vrlo teško ili čak nemoguće. U situaciji kada knjižnica ima pred sobom dva zahtjeva – posjedovati sve naslove s popisa obavezne literature i nabaviti 20% primjeraka – u ovim financijski zahtjevnim vremenima knjižnica prije svega nastoji udovoljiti prvom zahtjevu, dok drugi počesto ostaje tek djelomice zadovoljen.

3. 1. Knjižnica Filozofskog fakulteta Osijek

Knjižnica Filozofskog fakulteta Osijek osnovana je 1961. godine. Knjižnična zbirka sastoji se od više od 60 000 svezaka građe, a Knjižnica je pretplaćena na 125 naslova domaćih i stranih časopisa. Knjižnica za svoje korisnike osigurava pristup brojnim bazama podataka ili putem pretplate Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta koji putem Centra za online baze podataka dostup osigurava svim visokim učilištima na teritoriju Republike Hrvatske ili putem vlastite pretplate (Balog, Siber i Plaščak 2013, 560). Filozofski fakultet Osijek u ak. god. 2013./2014. nudi devet studijskih programa: Engleski jezik i književnost, Njemački jezik i književnost, Hrvatski jezik i književnost, Mađarski jezik i književnost, Informatologiju, Psihologiju, Pedagogiju, Filozofiju i Povijest. Budući da je zadatak svake visokoškolske knjižnice zbirkama i uslugama osigurati podršku nastavnim i znanstvenim aktivnostima visokog učilišta, studijski su programi, dakako, najvažniji čimbenici u oblikovanju i definiranju knjižnične zbirke. U nastavku ćemo dati detaljnu analizu sadržaja zbirke knjižnične i informacijske znanosti koja služi kao podrška studiju Informatologije.

3.2. Zbirka knjižnične i informacijske znanosti u Knjižnici Filozofskog fakulteta Osijek

U trenutku provođenja istraživanja 2012. godine zbirka knjižnične i informacijske znanosti sastojala se od 1049 naslova: 987 naslova ili 94,1% omeđenih publikacija te 62 naslova ili 5,7% serijskih publikacija. Tablica 1 ilustrira omjer između naslova i broja primjeraka u zbirci prema vrsti građe.

Tablica 1. Omjer naslova i broja primjeraka prema vrsti građe

Knjižnična građa	Broj naslova (%)	Broj primjeraka (%)
Stručne i znanstvene publikacije	707 (67.4%)	1008 (74.1%)
Referentna građa	82 (7.8%)	91 (6.7%)
Zbornici radova skupova	89 (8.5%)	124 (9.1%)
Doktorske disertacije	60 (5.7%)	60 (4.4%)
Magistarski radovi	4 (0.4%)	4 (0.3%)
Druge omeđene publikacije	45 (4.3%)	74 (5.4%)
Tiskani časopisi	43 (4.1%)	-
Elektronički časopisi	19 (1.8%)	-
UKUPNO:	1049 (100%)	1361

Tablica 2. UDK-analiza sadržaja omeđenih publikacija u zbirci knjižnične i informacijske znanosti

UDK skupina	Naslovi: broj (%)
0 ZNANOST I ZNANJE, INFORMACIJA, DOKUMENTACIJA I KNJIŽNICARSTVO	889 (90.1%)
6 PRIMIJENJENE ZNANOSTI	37 (3.7%)
3 DRUŠTVENE ZNANOSTI	24 (2.4%)
9 GEOGRAFIJA, BIOGRAFIJA, POVIJEST	17 (1.7%)
8 JEZIK. LINGVISTIKA. KNJIŽEVNOST	8 (0.8%)
1 FILOZOFIJA. PSIHOLOGIJA.	4 (0.4%)
5 MATEMATIKA I PRIRODNE ZNANOSTI	3 (0.3%)
7 UMJETNOST, ZABAVA.	3 (0.3%)
2 RELIGIJA. TEOLOGIJA	2 (0.2%)
UKUPNO:	987 (100%)

Sljedeći korak u analizi zbirke bila je analiza rasporeda naslova po UDK-skupinama. S obzirom na to da je zbirka interdisciplinarna i sadrži naslove iz svih UDK-skupina,

proučene su UDK-oznake kako bi se utvrdilo koliko ima naslova iz svakog područja. Od ukupno 987 naslova omeđenih publikacija 889 (90.1%) naslova nalazi se u skupini 0 ZNANOST I ZNANJE, INFORMACIJA, DOKUMENTACIJA I KNJIŽNIČARSTVO. Dublja tematska analiza te skupine pokazala je da građa najvećim dijelom pripada dvjema podskupinama: 00 TEMELJI ZNANJA I KULTURE s 367 naslova (41,3%) te 02 KNJIŽNIČARSTVO s 347 naslova (39,0%). Preostalih 98 naslova (9,9%) raspoređeno je po osam različitih UDK- skupina. Sadržajna analiza omeđenih publikacija u zbirci prema UDK- skupinama vidljiva je iz tablice 2.

Zbirka knjižnične i informacijske znanosti sadržavala je i 76 naslova serijskih publikacija: 57 naslova u tiskanom obliku (75,0%) i 19 u elektroničkom (25,0%)

3.3. Metoda usporedbe s popisima obavezne i izborne literature u Knjižnici Filozofskog fakulteta Osijek

Priprema podataka za metodu usporedbe započela je preuzimanjem svih popisa obavezne i izborne literature s *Moodlea* za sve preddiplomske i diplomske kolegije studija Informatologije koji su predavani u ak. god. 2012./2013. Samo u slučaju osam kolegija nije se moglo doći do popisa literature ni preuzimanjem s *Moodlea* (iako su neki kolegiji bili izrađeni na *Moodleu*, oni se zapravo nisu koristili, pa stoga tamo nije bilo ni nastavnih materijala ni popratnih dokumenata kao što su primjerice plan predavanja ili popis obavezne i izborne literature) ni putem izravnog kontaktiranja nastavnika. Stoga su popisi literature za tih osam kolegija preuzeti iz dokumenta *Nastavni plan i program studija informatologije (2005)* iako smo bili svjesni da ti popisi literature ne moraju nužno biti i ažurni.

Prije negoli smo pristupili usporedbi popisa literature i jedinica građe u knjižničnoj zbirci, bilo je potrebno postaviti kriterije o tome koja će se građa smatrati dijelom knjižnične zbirke. Pri tome smo se vodili kriterijima Michaela Gormana (2003, 459) koji kažu da se dijelom knjižnične zbirke smatra:

- analogna građa koju knjižnica posjeduje i koja se nalazi na policama knjižnice
- elektronička građa koju je knjižnica kupila ili je na nju pretplaćena
- elektronička građa u slobodnom pristupu te
- građa pribavljena putem međuknjižnične posudbe.

Budući da Agencija za znanost i visoko obrazovanje inzistira na građi koja se nalazi u posjedu knjižnice, prilikom našeg istraživanja nismo uzimali u obzir zadnji kriterij (građa pribavljena putem međuknjižnične posudbe). Istovremeno, građa koja je odgovarala jednom od prvih tri kriterija tretirana je kao građa u posjedu Knjižnice, tj. kao građa kojoj Knjižnica osigurava pristup. Pri tome moramo naglasiti da smo i građu dostupnu studentima kroz sustav *Moodle* isto smatrali sastavnim dijelom knjižnične zbirke.

Nakon definiranja kriterija pristupili smo sljedećoj fazi. U toj smo fazi usporedili naslove s preuzetih popisa literature s naslovima u knjižničnoj zbirci. Sveukupno je bilo 894 različita naslova na popisima obavezne i izborne literature za preddiplomsku i diplomsku razinu: na preddiplomskoj ih je bilo 562 (62,9%), dok ih je na diplomskoj razini bilo 332 (37,1%). Na temelju usporedbe možemo vidjeti da zbirka knjižnične i informacijske znanosti (a uvažavajući Gormanove kriterije) podjednako zadovoljava potrebe studenata Preddiplomskog studija informatologije (u Knjižnici se nalazi 390 naslova ili 69,4% naslova s popisa kolegija Preddiplomskog studija) i studenata Diplomskog studija (Knjižnica posjeduje 229 naslova, odnosno 68,9% naslova u popisima kolegija na diplomskoj razini studija). Na preddiplomskoj razini ima izuzetno malo izvora u elektroničkom obliku na Moodleu (svega 15 naslova odnosno 2,7%), no taj broj značajno raste na diplomskoj razini (46 naslova ili 13,9%). Tablica 3 donosi podatke o naslovima građe s popisa obavezne i izborne literature za Preddiplomski i Diplomski studij informatologije koji se nalaze u zbirci knjižnične i informacijske znanosti te postotak naslova koji nedostaju.

Tablica 3. Naslovi s popisa literature u zbirci knjižnične i informacijske znanosti

Razina studija	U knjižnici	Internet	Moodle	UKUPNO U POSJEDU KNJIŽNICE	Ne posjeduje	Naslovi na popisu literature
Preddiplomski	209 (37.2%)	166 (29.5%)	15 (2.7%)	390 (69.4%)	172 (30.6%)	562 (100%)
Diplomski	94 (28.3%)	89 (26.8%)	46 (13.9%)	229 (68,9%)	103 (31.0%)	332 (100%)
UKUPNO:	303 (33.9%)	255 (28.5%)	61 (6.8%)	619 (69.2%)	275 (30.8%)	894 (100%)

Za sljedeći korak u našoj analizi stupnja prikladnosti knjižnične zbirke potrebama studija Informatologije gdje, osim definiranja naslova s popisa literature koje Knjižnica posjeduje, treba, prema zahtjevima AZVO-a, utvrditi i posjeduje li Knjižnica 20% primjeraka naslova s popisa obvezne literature od broja studenata upisanih na određeni kolegij. Za tu je svrhu prvo definiran broj primjeraka obvezne literature na Preddiplomskom i Diplomskom studiju (i za obvezne i za izborne predmete) (Tablica 4). Kao što se iz tablice 4 može vidjeti, na razini Preddiplomskog studija Knjižnica najviše naslova posjeduje u tiskanom obliku (46,1%), dok je na Diplomskom studiju taj broj gotovo izjednačen na razini tiskane (28,6%) i građe na internetu (28,3%). Knjižnica posjeduje nešto više naslova s popisa obvezne literature za Preddiplomski (82,8%) nego za Diplomski studij (73,4%), no oba su postotka prilično visoka i govore o relativno dobroj pokrivenosti, što u konačnici znači da studenti gotovo svu građu potrebnu za polaganje ispita mogu pronaći u svojoj fakultetskoj Knjižnici.

Tablica 4. Broj naslova obvezne literature za Preddiplomski i Diplomski studij informatologije (obvezni i izborni kolegiji) u posjedu Knjižnice

Razina studija	Broj naslova obvezne literature	Knjižnica	Internet	Moodle	U posjedu knjižnice
PD ukupno	297 (100%)	137 (46.1%)	94 (31.6%)	15 (5.0%)	246 (82.8%)
D ukupno	297 (100%)	85 (28.6%)	84 (28.3%)	46 (15.5%)	215 (73.4%)
TOTAL:	594 (100%)	222 (27.4%)	178 (29.9%)	61 (10.3%)	461 (77.6%)

PD - Preddiplomski studij

D - Diplomski studij

Na Odsjeku za informacijske znanosti broj upisanih studenata u vrijeme provođenja istraživanja iznosio je u prosjeku između 35 i 40 po studijskoj godini (upisna kvota na 1. godinu Preddiplomskog studija bila je 40), a Knjižnica je za svaki naslov s popisa obavezne literature trebala posjedovati između 6 i 8 primjeraka. Međutim građa u elektroničkom obliku, bila na internetu ili na *Moodleu*, ne potpada pod kriterij broja primjeraka jer joj može istovremeno pristupati i koristiti ju neograničen broj korisnika. Tablica 5 donosi proračun stupnja do kojeg zbirka knjižnične i informacijske znanosti udovoljava zahtjevima AZVO-a u vezi s brojem primjeraka. Iz tablice je razvidno da Knjižnica kod tiskane građe zahtjevima za 6 – 8 primjeraka po naslovu obvezne literature udovoljava samo kod tri naslova, međutim to se uvelike kompenzira naslovima u elektroničkom obliku tako da se može vidjeti da Knjižnica u dovoljnom broju primjeraka ima nešto više od polovice naslova s popisa, sveukupno 52,5%. To također znači da jedan značajan dio naslova s popisa obavezne literature studenti neće moći dobiti na posudbu jer Knjižnica ima samo jedan primjerak. Naime od 219 naslova koji su identificirani kao naslovi koje Knjižnica ne posjeduje u dovoljnom broju primjeraka, njih 28 ili (12,8%) Knjižnica posjeduje u više od jednog primjerka (2 – 5), ali to je zanemariv postotak te ionako nedostatan prema standardu postavljenom od strane AZVO-a.

Tablica 5. Broj naslova obvezne literature na Preddiplomskom i Diplomskom studiju informatologije (obvezni i izborni kolegiji) od kojih Knjižnica posjeduje dovoljan broj primjeraka

TOTAL:	U dovoljnom broju primjeraka		Nedovoljan broj primjeraka	Ukupno u posjedu knjižnice
	Tiskana (6 – 8 pr.)	Internet i Moodle		
	3 (3.0%)	239 (51.8%)	219 (47.5%)	461 (100%)
242 (52.5%)				

4. Zaključna razmatranja

U ovom su radu prikazani rezultati istraživanja manjeg opsega kojima se pomoću metode usporedbe vrednovala zbirka knjižnične i informacijske znanosti u Knjižnici Filozofskog fakulteta Osijek. Budući da je za visokoškolske knjižnice uobičajeno da svoje zbirke vrednuju tako da ih usporede s postojećim popisima obavezne i izborne literature na matičnom visokom učilištu, to je ujedno bila i naša motivacija za ovo istraživanje. U istraživanju smo odlučili uspoređivati popise literature na Odsjeku za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta Osijek sa zbirkom knjižnične i informacijske znanosti u Knjižnici toga Fakulteta.

Prilikom istraživanja krenuli smo od pretpostavke da zbirka knjižnične i informacijske znanosti u Knjižnici ne odgovara potrebama studenata Informatologije. Naše je istraživanje djelomice potvrdilo tu pretpostavku.

Kako smo prilikom istraživanja krenuli od Gormanovih kriterija o tome koja se građa smatra knjižničnom zbirkom te smo prema njima u knjižničnu zbirku ubrajali svu građu koja se nalazila na policama Knjižnice, elektroničke izvore koje je Knjižnica kupila ili je na njih pretplaćena te elektroničku građu u slobodnom pristupu (uključujući *Moodle*), istraživanje je pokazalo da je sveukupno 619 naslova (62,2%) s popisa obavezne i izborne literature dostupno kroz knjižničnu zbirku. Drugim riječima, samo 30-ak posto (točnije 275 naslova ili 30,8%) nije, no ovdje svakako moramo skrenuti pozornost na činjenicu da ovo istraživanje nije pravilo razliku između popisa obavezne i izborne literature te postoji visoka vjerojatnost da naslovi koje Knjižnica ne osigurava dolaze s popisa izborne literature. Ti rezultati ukazuju na to da knjižnična zbirka uspijeva zadovoljiti glavnu informacijsku potrebu studenata Informatologije na Filozofskom fakultetu Osijek i time djelomice opovrgava našu početnu pretpostavku.

Nadalje, ako u obzir uzmemo broj primjeraka naslova s popisa obavezne literature, možemo ustvrditi da knjižnična zbirka brojem primjeraka polovicom broja naslova u svome posjedu (242 naslova ili 52,5%) zadovoljava kriterije Agencije za znanost i visoko obrazovanje (20% primjeraka od broja upisanih studenata za svaki naslov na obaveznoj listi u našem slučaju iznosi između 6 – 8 primjeraka). Pri tome moramo naglasiti da smo u broj naslova u dovoljnom broju primjeraka, shodno Gormanovim kriterijima, ubrajali i naslove elektroničke građe dostupne putem interneta ili *Moodlea*. Od tiskane su građe svega 3 naslova u dovoljnom broju primjeraka. Takva nas situacija nikako ne može i ne smije zadovoljiti jer nedostupnost ispitne literature može predstavljati ozbiljnu prepreku za učenje i studiranje. S druge strane, razlozi za takvu neodgovarajuću situaciju postoje i razumljivi su. Sustav visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj bori se s rastućom recesijom i financijskim poteškoćama. U tim teškim financijskim okolnostima Knjižnica Filozofskog fakulteta Osijek mora balansirati između informacijskih potreba brojnih studijskih grupa i programa. U takvoj situaciji, kada Knjižnica mora birati između nabave svih (ili većine) naslova s popisa literature s jedne strane

i nabave dovoljnog broja primjeraka za sve naslove, Knjižnica u pravilu primat daje prvom zahtjevu – nabavi svih naslova, barem u jednom primjerku.

Bez obzira na rezultate ovog istraživanja, pozitivno je to što je Knjižnica Filozofskog fakulteta Osijek orijentirana prema stalnom unapređenju svojih usluga i aktivnosti, a ovo joj je istraživanje pružilo dodatne informacije i uvid u stanje zbirke knjižnične i informacijske znanosti te ukazalo na područja na kojima je potrebno poboljšanje u skoroj budućnosti. Istovremeno, ovo je istraživanje ukazalo i na potrebu sličnih, kontinuiranih, istraživanja i ostalih zbirki Knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek.

Literatura

- Agee, J. 2005. „Collection evaluation: a foundation for collection development.“ *Collection Building* 24(3): 92 – 95.
- Agencija za znanost i visoko obrazovanje 2010. *Inicijalna akreditacija studijskih programa*. <http://www.azvo.hr/index.php/en/vrednovanja/64-akreditacija-visoko/383-inicijalna-akreditacija-studijskih-programa> (pristupljeno 2. 9. 2014.)
- Association of College and Research Libraries 1988. *Books for college libraries: a core collection of 50,000 titles*. Chicago: American Library Association.
- Brandon, A. N. i D. R. Hill. 1985. „Selected list of books and journals for the small medical library.“ *Bull. Med. Libr. Assoc.* 73(2): 176 – 205.
- Comer, C. 1981. „List-checking as a method for evaluating library collections.“ *Collection Building* 3(3): 26 – 34.
- Europska organizacija za osiguravanje kvalitete u visokom obrazovanju, 2008. *Standardi i smjernice za osiguravanje kvalitete na europskom prostoru visokog obrazovanja*. <http://www.unios.hr/uploads/50ESG%20-%20SMJERNICE.pdf> (pristupljeno 2. 9. 2014.)
- Evans, G. D. i M. Z. Saponaro. 2005. *Developing library and information center collections*. Westport, Connecticut; London: Libraries Unlimited.
- Faletar Tanacković, S., Junušić, M. i I. Faletar. 2013. „Vrednovanje knjižničnog fonda uz pomoć citatne analize na primjeru zbirke iz informacijskih znanosti u Knjižnici Filozofskog fakulteta u Osijeku.“ *Libellarium*, 5(1): 71 – 88.
- Filozofski fakultet. *Knjižnica*. <http://web.ffos.hr/knjiznica/?id=84> (pristupljeno 2. 9. 2014.)
- Gorman, G. E. 2003. „Collection management.“ U: *International Encyclopedia of Information and Library Science*, ur. J. Feather i P. Sturges, 2nd ed., 81 – 83. New York, NY: Routledge.

- Gorman, M. 2003. „Collection development in interesting times: a summary.“ *Library Collections, Acquisitions, & Technical Services* 27: 459 – 62.
- Hrvatsko knjižnično vijeće. 2008. *Standard i smjernice razvoja i uvođenja najbolje prakse u visokoškolskim knjižnicama u Republici Hrvatskoj*. http://www.fer.unizg.hr/_download/repository/Standardi_i_smjernice-listopad_2008_2_3__2-1.pdf (pristupljeno 5.3.2015.)
- Knežević, I. 2012. „Muzejska uloga Zavičajne zbirke Essekiane u Muzeju Slavonije.“ *Muzeologija* 48/49: 253 – 262.
- Krnčević, K. i A. Miše. 2013. „Čarobni ormar: zbirka Rara u šibenskoj Gradskoj knjižnici.“ *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 56(3): 185 – 198.
- Lockett, B. 1989. *Guide to the evaluation of library collections*. Chicago: American Library Association.
- Lundin, A. 1989. „List-checking in collection development: an imprecise art.“ *Collection Management* 11(3/4): 103 – 111.
- Majstorović, Z. i K. Ivić. 2011. „Izgradnja zbirki u sveučilišnom knjižničnom sustavu: model“, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 54(3): 43 – 67.
- Nisonger, T. E. 1992. *Collection evaluation in academic libraries: a literature guide and annotated bibliography*. Englewood, CO: Libraries Unlimited, Inc.
- Nisonger, T. E. 2003. *Evaluation of library collections, access, and electronic resources: a literature guide and annotated bibliography*. Westport, CT and London: Libraries Unlimited (Greenwood Publishing Group).
- Nisonger, T. E. 2008. „Use of the checklist method for content evaluation of full-text databases: an investigation of two databases based on citations from two journals.“ *LRTS* 52(1): 4 – 17.
- Odsjek za informacijske znanosti. 2005. Nastavni plan i program studija informatologije. file: <http://web.ffos.hr/download/Nastavni%20plan%20i%20program%20studija%20informatologije.pdf> (pristupljeno 2.9.2014.)
- Petr Balog, K., Siber, Lj. i B. Plaščak, B. 2013. „Library Instruction in Two Croatian Academic Libraries.“ U: *Worldwide commonalities and challenges in information literacy research and practice: European Conference, ECIL 2013, Istanbul, Turkey, October 22 – 25, 2013. Revised Selected Papers*, ur. S. Kurbanoglu, E. Grassian, D. Mizrachi, R. Cattsi i S. Spiranec, 558 – 564. Berlin: Springer.
- Silvey, A. 2004. *100 best books for children*. Boston: Houghton Mifflin.
- Skaggs, B. L. 2006. „Assessing an integrated government documents collection.“ *Collection Building* 25(1): 14 – 18.
- Šojat-Bikić, M. 2011. „Hrvatska tradicijska baština online: stanje i mogućnosti.“ *Etnološka istraživanja* 1(16): 103 – 128.

- Tošić-Grlač, S. 2010. „Uloga zavičajne zbirke u promociji lokalne zajednice“ U: *Hrvatski znanstvenostručni skup o menadžmentu u turizmu i sportu: zbornik radova* 1(1): 307 – 314.
- Van Fleet, C. 2001. „Evaluating collections.“ U: *Library Evaluation: A Casebook and Can-Do Guide*, ur. D. P. Wallace i C. Van Fleet, 117 – 164. Englewood, CO: Libraries Unlimited, Inc.
- Voigt, M. J. i J. H. Treyz. 1967. *Books for college libraries: a selected list of approximately 53,400 titles based on the initial selection made for the University of California's New Campuses Program and selected with the assistance of college teachers, Librarians, and other advisers*. Chicago: American Library Association.

Abstract

Evaluation of academic library collection using a check-list method

The purpose of this paper is to evaluate the quality of the ILS library collection of the Faculty of Humanities and Social Sciences (FHSS) in Osijek, Croatia and its congruence with the curriculum.

The quality of the collection is measured using the check-list method. The required and optional reading lists of the Department of Information Sciences at the FHSS (academic year 2011/2012) are used as standard lists that the library holdings are compared to.

The results found that the library does not have 30.8 per cent of the titles on the reading lists. The remaining 33.9 per cent of the titles are accessible in the library, 28.5 per cent are free electronic resources, and 6.8 per cent of titles are accessible for students through the Department's Moodle, Learning Management System.

The study provides data about the titles available and not available in the FHSS library. However, it does not differentiate between the titles on the required and optional reading lists.

This study provides the FHSS librarians with the list of titles that should be obtained in the near future.

In Croatia, very few papers on collection assessment have been published so far, and this is the first study about the quality of a library collection at the University of Osijek. The paper attempts to fill that gap and contribute to a deeper understanding of the quality of library collections in the Croatian academic setting.

KEYWORDS: academic libraries, library collections, quality, check-list method, Faculty of Humanities and Social Sciences in Osijek.